

Yusuf Küçükdağ, *Konya Darülkurraları* Çizgi Kitabevi, Konya 2014, 88 s.

Haz. Recep Koyuncu

Arş. Gör. Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Kur'an-ı Kerim Okuma ve Kıraat İlmi Ana bilim dalı Araştırma Görevlisi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Tefsir Bilim dalı Doktora Öğrencisi
recep_koyuncu_1@hotmail.com

Eser, Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Öğretmenliği Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Yusuf Küçükdağ tarafından kaleme alınmıştır. Hacıveyiszade Mustafa Kurucu'nun aziz hatırasına ithafla başlayan kitap, üç sayfalık bir giriş ve toplam dört bölümden meydana gelmektedir.

İlk bölümde (5-9) "Darülkurra Öncesinde Kur'an Eğitimi Verilen Mektepler" başlığı altında mektep ve darülhuffazdan bahsedilmiştir. Mekteplere ilişkin, Selçuklular döneminde sınırlı sayıda olduğu, Karamanoğulları döneminde sayılarının arttığından bahsedilmekte, Evliya Çelebi'den atıfla (Der medh-i mekteb-i dârü't-ta'lîm-i sibyan, başlığı altında) Konya şehir merkezinde 170 adet mektebin bulunduğu bahsedilmiştir. Bunun yanında mekteplerin, varlıklı kişiler tarafından yaptırıldığı ve eğitimin sağlıklı bir şekilde devam ettirilmesi için "*istirbâha*" adıyla gayrimenkul veya nakit para vakfedilerek mektebin ihtiyaçlarının karşılandığından bahsedilmiştir. Aynı zamanda mekteplerde beratla atanan ve "*muallim-i sibyan*" adı verilen bir hoca ve onun yanında "*halife-i sibyan*" diye ifade edilen muallim yardımcısı, kalfa olduğundan bahsedilmiştir. Darülhuffaz'dan da Kur'an okumayı öğreten mekteplerin devamı mahiyetinde olduğu, hafızlık eğitiminin de yapıldığı yerler olarak bahsedilmektedir. Ayrıca önceleri, bu yerler için "*Darül-Kur'an*" adı verilirken, Selçuklularla birlikte adının "*Darül-Huffâz*" şeklinde değiştiğinden söz edilmiştir. Bu bölümde verilen bilgilere göre, Konya darülhuffazlarında Türkiye Selçukluları döneminde eğitim vermeye başlanmış, Karamanoğullarının idaresi altında sayısı daha da artmış ve Konya'nın, Osmanlı sınırları içine alınmasıyla birlikte 19 darülhuffazın varlığından bahsedilmiştir.

"Kadı Hacı Ali Efendi Darülkurraları" başlığını taşıyan ikinci bölümde (11-46) Şerafettin Camii'nin kuzey tarafında yer alan, kesme taştan yapılmış ve tek kubbeli tarihi yapının, XV. yüzyılın ilk yarısında, Karamanoğulları döneminde, darülkurra olarak yapıldığına ve eğitim verdiğine değinilmiştir. Hacı Ali Efendi Muallimhanesi olarak da bilinen bu eğitim kurumundan başka Konya'da aynı isimle iki adet daha muallimhanenin bulunduğu ve buralarda tedrisat yapıldığına değinilmiştir. Deva-

mında Hacı Ali Efendi Darülkurra'sının inşası (s. 14), mimari yapısı (s. 16), darülkurrada eğitime yönelik birimler (s. 17) arşiv ve belgeler eşliğinde darülkurranın tarihçesi ele alınmış, başlangıçta darülkurra iken ihtiyaca binaen zamanla mektep ve darülhuffaz bölümleri de açılarak birbirlerini tamamlayan bir eğitim kurumu hâline geldiğinden bahsedilmiştir. Verilen bilgilere göre ayrıca darülkurra, Cumhuriyet döneminde önce sağlık müzesi, ardından müftülük binası, 1968'den sonra Kültür Bakanlığı'na bağlı Çocuk Kütüphanesi hâline getirilmiş ve 1993'ten sonra da Ali Efendi Halk Kütüphanesi olarak kullanılmıştır. 2000 yılında tamiratı yapılmak üzere boşaltılmış, 2001'den itibaren de Konya İl Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı polis karakolu olarak kullanılmıştır. Bölümün son altı sayfasında darülkurranın vakfiyesinin orijinal metni, ardından tercümesi ve son olarak da darülkurranın planına yer verilmiştir.

"Hacı Adil Darülkurra'sı" adlı üçüncü bölümde (47-65) söz konusu darülkurranın Şeyh Ahmet Mahallesi'nde Hacı Adil Mescidi bitişiğinde bulunduğu için bu mabedin adının belgelerde çoğu kez "Hacı Adil Darülkurra'sı Mescidi" şeklinde zikredildiği ifade edilmiştir. Mabedin kitabesi bulunmadığı için inşa tarihinin bilinmediği ancak, Danişmend Mustafa tarafından inşa edildikten bir süre sonra Hacı Adil'in bu mescit için 1435'te vakıf kurduğuna, buna bağlı olarak da yapım tarihi olarak XV. yüzyılın başları olabileceği şeklinde bir tahmin yürütülmüştür. Daha sonra bu yerin uzun süre, Konya'nın nüfusu kalabalık olan mahallelerinden biri olan Şeyh Ahmet Mahallesi'nde mahalle mescidi olarak görev yaptığından, ardından caminin farklı zamanlarda gördüğü onarım faaliyetlerinden, son olarak da Hacı Adil vakfiyesinden, cami ve muallimhane görevlilerinden bahsedilmiştir. Yine ikinci bölümde olduğu gibi bu bölümün sonunda da Hacı Adil Darülkurra'sı Muallimhanesi'nin tapusu, vakfiyesinin asıl metni (58-61) ve vakfiye metninin tercümesine (62-64) yer verilmiştir.

"Miski Sultan ve Güzeller Tekkesi Kurra'sı" (67-74) başlığını taşıyan dördüncü ve son bölümde, Konya'da Keresteciler Çarşısı'nda bulunan "*Güzeller ve Miski Sultan*", "*Miskî Sultan ve Körpeler*" ile "*Miskî Sultan*" nisbeleriyle belgelerde geçen, içinde darülkurranın da bulunduğu tekkeden bahsedilmektedir. Mustafa Ataman'ın ifadesine göre, Kızılay Hastanesi'nin kuzeyinde iken, yakın zamanda yıkılan Necatibey İlkokulu'nun kuzeybatısındaki blok binaların olduğu yerde bulunduğu ve giriş kapısının Larende caddesine baktığı ifade edilmiştir. Aynı zamanda Kadiri'lere ait bir tasavvuf yapısı olarak da ifade edilen Miskî Sultan ve Güzeller Tekkesi Kurra'sının XV. ve XVI. yüzyıl belgelerinde, inşasına dair bir bilgiye rastlanmadığına ve büyük olasılıkla XVII. yüzyıldan sonra inşa edilmiş olabileceğine işaret edilmiştir. Buranın darülkurra olarak tayin ve tespitinde kanaatimizce, tekke ile darülkurraların vakfiyelerinin benzerlik arzemesi ve mütevellî atamaları sırasındaki resmi yazışmalarda burası için "*Miski sultan ve Güzeller Tekkesi Kurra'sı*" şeklinde bir beyanatın olması etkili olmuştur. Son bölümde bunun dışında tekkede bulunan Cami, mezarlık, matbah (mutfak) gibi bazı yapılar araştırmaya konu edilmiştir. Son olarak da Miskî Sultan ve Güzeller Tekkesi'ndeki kurra ile ilgili müstakil bir vakfiyenin olduğundan, vakfiyeyi yapan kişi olarak da Miski Emir Türbesi'nin

türbedarı, Abdülkadir Geylanî tarikatı meşayihından “Latif Dede” diye bir zattan bahsedilmiştir.

Özetle ifade edecek olursak bu çalışmada, 1400-1920 yıllarını kapsayan *Konya Darülkurralarına* dair bilgiler yer almaktadır. Yine kitapta Konya’da bulunan her üç darülkurranın inşası, mimari yapısı, eğitim ve müfredatına dair bilgiler, öğretim kadrosu, vakıf idarecileri, vakfiyesi, vakıf gayrimenkulleri, vakıf gelirleri ve sarf edilen yerler, öğrenci sayısı, yaş durumu, dersteki disiplin ve tatil günlerine varıncaya kadar pek çok detay bilgiye yer verilmiştir. Kitaptan öğrendiğimize göre mektep ve darülhuffazlarda Kur’an öğretimi yapılmakta; Darülkurralarda ise ihtisas düzeyinde eğitim verilmektedir. Darülhuffazlarda hıfzını tamamlayan talebeler kıraat ilmini tahsil etmek için darülkurralara gitmektedir. Bu yönüyle mektep ve darülhuffazlar, bir ihtisas medresesi olan darülkurraların alt birimlerini oluşturmaktadır. Bunun yanında öğretim kadrosu olarak *muallim-i sıbyan*, *halife*, *şeyhu’l-huffaz* ve *şeyhulkurra*; idari personel olarak da *mütevelli*, *nazır*, *kâtip*, *cabî* ve *bevvab* gibi isim ve ünvanlar da izah edilmiştir. Kitapta ifade edildiğine göre darülkurralar, Cuma ve dini bayramlar dışında sürekli açıktır ve Kıraat tedrisatının dışında darülkurrada, halktan gelen müşkiller şeyhulhuffaz tarafından halledilmektedir. Bu yönüyle darülkurraların aynı zamanda yaygın diz hizmeti görevi üstlendiği anlaşılmaktadır.

Bibliyografyada dikkatimizi çeken husus, kaynakçanın neredeyse yarısı arşivlerden oluşmaktadır. Bunların bir kısmı yayımlanmış, bir kısmı da yayımlanmamış arşiv kaynaklarından meydana gelmektedir. Bunun yanında, çalışmanın belge ve arşivler ışığında ayrı bölümler içinde ele alınmış olması, darülkurralara ait vakfiyelerin orijinallerinin tercümeleriyle birlikte verilmesi, çalışmayı oldukça faydalı hale getirmiştir.

Sonuç olarak bu çalışmanın, kültürel ve tarihi miraslarımızın gün yüzüne çıkarılarak bilim dünyasına kazandırılmasında, bilimsel ve kültürel birikimlerimizin daha da zenginleşmesinde önemli katkısı olduğu bir gerçektir.